„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од свите врсте оваких ситних слова; за ниг. „ „ плаћа по 30 новч. свака „ут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 182. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 28. НОВЕМБРА 1893. ГОДИНА XXVIII.

АГРАРНО ПИТАЊЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.

I.

Много се већ спомиње аграрно питање Босне и Херцеговине не само у српским новинама, већ скоро у свима европским новинама. Српско и руско новинарство бавило се аграрним питањем много пута опширно; али ни остало европско новинарство није прелазило преко тога питања ћутке. Од знаменитијих расправа о овом важном питању, које је и дан-данас у Босни и Херцеговини остало нерешено, те је рак-рана на телу српског народа у Босни и Херцеговини, — заслужује особиту пажњу расправа српске добротворке, Енглескиње мис Ирбије у Сарајеву. Она је то питање добро проучила, живећи толико година у Босни — и, видевши све посљедице његове у току осам година овог столећа, предложила је: како треба да се реши корисно по народ. Но због тога је она била укорена од босанске владе, а казује се, да јој је влада запретила, да ће је протерати из Босне, ако још и даље буде о томе писала, по што се то не слаже са владином политиком!!! — Као што се из тог случаја јасно види, босанској је влади не право, што се јавна гласила баве тим питањем; чини нам се, да би она волела, да се о том питању ништа не спомиње, јер се тиме отештава њен положај у Босни и Херцеговини, а то се не слаже са њеном вољом. Али шта јој можемо?! То се питање мора решити ш т о п р е; тежачком је сталежу већ догрдило издирати за бан-бадава! Проучивши то питање озбиљно, ево прегнуемо и ми, да га расправимо и покажемо пут, којим треба поћи, да би тежачки сталеж дошао до бољег материјалног стања, и тиме и до бољег духовног образовања. Сад хоће ли то бити влади по вољи или не, нас се слабо тиче, јер коме је пчела за клобуком, нека се чува! Тиме, што влада не ће да реши аграрно питање, доказује она јасно, да је н е п р и ј а т е љ н а р о д у у Босни и Херцеговини, а то није ни мало ласкаво ни за једну владу, а камо ли за ону, која је добила од Европе мандат, да учини ред и поправи благостање народа у Босни и Херцеговини. Добити мандат за тако узвишену идеју, а не извести је, грех је и пред Богом и пред људима! Тако је то, кад се јавно исповеда, да се Босна и Херцеговина окупира ради среће тамошњег народа, а овамо се мисли на са свим друго, на име на освајање, а народна срећа је девета брига!

Познато је сваком већ, да се тежачки сталеж у Босни и Херцеговини бунио највише због тешких аграрних одношаја. Додијало је већ народу т. ј. огромној већини истога радити и мучити се, па од те своје муке више него половину давати, а сам живити у највећој сиротињи и невољи. Подераше се тежаци радећи, а кад погледаш, немају од свога рада ништа. Све за другог. Тражише и тражише мирним путем лека својој невољи, али све у залуд! Нико на то ни абера! Кад не би ни од тог лека, онда скочише на оружје, те тако пуче она знаменита пушка на Невесињу 1875. год. те подиже рају листом противу тлачитеља. Не ћемо порећи, да није било и других разлога побуни. Тако на пример — и други разни зулуми: обешчашћавање породица и верско прогонство од Турака, — али тек најглавнији је разлог био материјална невоља. И борио се народ неуморно — и таман мишљаше да је доспео своме циљу, али нуто чуда! Берлински конгрес не уважи жеље напаћеног и намученог народа српског, — већ нечије жеље за освајањем! И бајаги под фирмом, да се уведе ред и материјално благостање народа, добије Аустро-Угарска мандат за окупацију. Но ево већ 15 година минуше у неповрат, али ми од благостања не видимо ни колико је црно испод ноката, — на жалост! Шта више г о р е н а м ј е. Место да се побољша, оно се погорша. Лепо сад видимо, да смо могли под Турцима остати, кад се није мислило помоћи нам.

П е т н а е с т г о д и н а доста је, да се проучи једно тако важно питање, па да се реши. Какво решење?

Та још се ни почело није решавати! Наши тежаци стењу под силним теретом, а нико ни да чује њихове муке. Ко иоле познаје прилике наше, неће се зачудити, што наша „усрећитељка“ неће да реши аграрно питање т. ј. да реши тежачки сталеж патње и невоље. Тај се разлог састоји у овом: наша „усрећитељка“ не верма европски мандат ни у шта; њој је главни смер да ове лепе српске земље коначно присвоји, а остало је све споредно. Какав народ, какво ли шта? Да је у ње савести, она би прегла свом силом: да испуни свој мандат т. ј. да подигне народно благостање, па онда Европи светла лица да рекне: „Ево, ја учиних своју, — а ти Европо, сад како знаш!“ — Да, али то није њена циљ, већ као што мало пре рекосмо, освајање. У тој својој жељи заборавила је она, шта јој је дужност, па и компас изгубила, за то лута тамо-амо, незнајући да нађе правог пута. Да би постигла своје циљи, пронашла је као најбоље средство, да задобије спахије (бегове и аге); она њих потпомаже, а мисли, кад буду спахије уз њу, циљ је постигнута: Б о с н а и Х е р ц е г о в и н а су њене! Но то је рачун без бирташа; нема од тога ништа, кад већина — огромна маса народа (тежаци) не пристају. Међу њима је незадовољство сада у највећем ступњу, и то не само код православних, већ и код мухамедовских Срба тежака. Њих може задовољити само праведно решење аграрног питања; у томе лежи за њих спас. Као што рекосмо: босанска влада потпомаже само спахије. То је исто чинила и турска влада: па на што онда промене?! Зар за љубав држава?! Да није потребна била промена управи Босне и Херцеговине, уверава нас резултат 16-годишње аустро-угарске управе: с в е ј е с к о р о о с т а л о п о с т а р о м. Ту ј е д е с е т и н а и т р е ћ и н а, дакле с т а р и п о р е з н и с и с т е м (због чега смо се и бунили!), но још са горим посљедицама, него за турског доба. Да истину говоримо, доказаћемо доцније. Па ту је и запостављање тежачког сталежа у сваком погледу, а претпостављање богаштине. Даље, ту је и неправедност у верским стварима. За турског вакта уживала је највише права мухамедовска вера, — а сад опет мухамедовска, а поред ње и римокатоличка; ова последња има сада све, што пре није могла ни замислити, да има; за турског вакта имала је једног бискупа, а сада три, премда има их само 200.000 душа, док православни на 700.000 душа имају само три владике; даље имају гимназију, коју влада обично потпомаже, а Србима вере не да ни да помисле на гимназију. Имају ти римокатолици свега и свачега, — а православни као и пре ништа! И много би још могао да ређам, да се уверите о истинитости моје тврдње. Еле, остаде све по старом калупу. Стара песма на нов глас, али м н о г о ж а л о с н и ј и. Дакле имамо новог господара. Збило се, што но реч: „Устани Илија да седне Алија“, — само да боље притегне кајасе.

Но наша господа „усрећитељи“ извињавају се увек, као да се не да друкчије управљати и да се аграрно питање не може решити, таке су прилике! Мало им је 15 година, па да колико ће?! Да богме: не може се, кад се хоће да потпомажу спахије и којекакви дошљаци фабриканти, „као државу одржавајући елеменат“, — а за сељачки народ се и не брине! Где је воље, ту се лако реши, — али кад нема воље, не може се. За „усрећитеље“ је овако боље, јер се тако лакше исцеди од народа 10 милиона форината за силну господу и 30.000 војника, што их има у Босни и за градњу касарни и тврђава!....

Тако не иде даље! Сељачком је сталежу догрдило већ; а да је тако, види свако, ко има очи; виде то и наша господа, али не хају! Зар је сеоби толиког народа из Босне друго што узрок, него невоља и материјална и морална? Па шта значи онај догађај између кмета и спахије, што се ту скоро догодио — баш пред носом велике господе у Сарајеву? Не може се рећи, да је кмета верски фанатизам натерао, да узме пушку у руке и убије свог спахију! Не, они су о б о ј и ц а (и кмет и спахија) м у х а м е д о в ц и! Па шта је дакле узрок, да је кмет Мухамедовац убио спахију Мухамедовца?! Узрок је материјална невоља. Јадни кмет изведе се жив, мучећи се и обрађујући земљу; а кад дође жетва: дај десетину и трећину, па још јаче одмерену, а њему не остаде ништа! Трпио човек и трпио, а најпосле догрдило му и досрдило живити, — те се освети спахији — уби га! То је његово сопствено признање пред судом у Сарајеву. Није толико крив спахија, колико ви, господо, што уведосте овај страшни начин побирања десетине и трећине. Нису тако Турци радили, као по Богу ви! Биће таких случајева још, — ако се не оканете ћораве политике т. ј. нерешавања аграрних одношаја.

Не показује ли овај жалосни случај, да је време, да се реши аграрно питање? Није вам можда ни ово довољан доказ, а ви погледајте ону силну сељачку сиротињу у Сарајеву и у осталим варошима! Шта веле ови жалосници? Ево шта: „Морадосмо напустити наше мило огњиште, на ком су наши претци век ковали; јако нам је жао; срце нас боли за нашим милим завичајем. Но не може се више живети тамо. Радимо по сву годину као мрав, па ништа немамо; место десетине узму нам две десетине, а место трећине половину, а нама ништа! Седи сад, па гледај! Но ето дођосмо у варош, да будемо „џепари“ и да надничимо при градњама; мала је и то заслуга, али што заслужимо, т о ј е н а ш е, а не спахијино!“ Јест, јест, го-

ПОДЛИСТАК.

МРТВАЦИ МОРА.

П. П. ГЊЕДИЋ.

Било је то у Цариграду. Ја дошао тамо са својим пријатељем, архитектом, који је био родом Немац, и кога је академија послала да се усаврши. Шта може бити несноснije од Немца архитекта! Тај вам не ће да зна ни за одушевљење, ни за доколицу, ни за лепе женске. Још пре сунца зграби вам он свој сандучић и одјури некуда кривим улицама на велику саблазан цариградских паса. Тек у вече ево га кући уморена, изломљена с албумом под пазувом, у који је покупио „мотиве“, које смо после месец дана, на његов велики јед, купили у Петрограду и тако се он бадава мучио. Он је, као што се видило по њему, био врло задовољан са бављењем на Восфору и ни бриге га није било, што смо ми тако далеко од Цариграда. Он је о том лупао главу, како ћемо се ми дочепати Атине, па да измеримо стубове каквог храма, јер он је био чврсто уверен, да они нису тачно измерени, а ја би се смео опкладити, да су други Немци то учинили пре њега с апотекарском тачношћу. Он није пропустио ни једног момента, а да није што пресликао, па и у самој носиљци, на којој се човек вози место кола по Цариграду, па и у њој је, поред свег љуљања, пашао што да пресликa. Мени је увек било рђаво од тог љуљања, а он би тако слатко јео, да га је милина гледати.

Док је он сликао око Аја-Софије, ја сам се без икакве цели мотао по сокаци, размишљајући како би здрав читав допрьо у какав харем. Покуповао сам у дућану којекакве ситнице, неке папуче, камише, ђинђуве, фесове, прстење, које сам свакако морао донети у Петроград разним теткама и стринама, које су уобразиле, да се управо за то и путује, да се Петроград напуни таким стварима. За мало па се мој сандук напунио и био је чудо налик на корпу Чивутина, који купи траље за такве тричарије по сели. Напослетку ми се све то досадило. Сунце почело јако пећи, а ја се задувао и као оно риба, кад је избаците на обалу, почео сам уста отварати и затварати, ругајући се своме пријатељу све најбиранијим изразима. А он шта ће, него покупи своје сандуке и рече:

— Чекај, хајдмо у Атину, тамо је још топлије.

Свршило се тим, да сам ја по читав дан онако необучен лежао на дивану и читао Едгара Поe у француском преводу, кога ми је набавио наш послужитељ. Кад сам дошао до чувене приповетке о шеталици, учинило ми се, да је тај кобан инструменат — мој мили друг и ако он не сврши своја вечита тумарања у Аја-Софију, то ћу ја умрети очекивајући бољу, светлију будућност.

II.

Нас је послуживао један Француз, омален човек, али без десне руке Испрва сам мислио, да му је пруска бомба однела руку; али после сам видио да није.

Пре спавања и читања лудорија Едгара Поe, увек сам се разговарао с тим чудним провансалцем. Он је добро говорио, тачно и разумно. Тако ретко ко говори. Приповедао је много којечега: како је био лађар, слуга у конзула, правио лудорије по сокаци, шта више хтео је и у циркус да ступи, али га нису примили због тога, што је кљакав и ако је он обећавао, да ће свирати на виолини, јахати коња, па и кроз обруч скакати. И не гледајући на толико обиље талената, он је био врло поштен човек и ја сам уверен, да он не би украо ни потуре, кад би га метли где за благајника.

Причао ми је много епизода из свога скиталачког живота. Но кад га једном запитах, како је изгубио руку, обрве му се надигле, очи смутиле, вилице стисле, а низ образе му полете суза.

— Ја никада о том не говорим — одговори ми у кратко и обрну разговор на другу страну.

Ја сам се мало интересовао за његову тајну. Па, мене се и не тиче како је он изгубио руку! Ако не ће да каже, не мора. Има пуно драма на свету и колко се њих дешава у једном дану. И све су оне налик једна на другу и свугде је очајање људи једнако и чини ми се, да је већ време, да се људи ни чему не диве, ни за чим не уздишу. Што Тирбо није хтео да каже, значи да је имао узрока.

И он ми настави причати разне цариградске сплетке, врло смешне и занимљиве, зачињујући причу чисто француском шалом. Он ме је врло лепо тешио и забављао. Ја бих, право да кажем, без њега полудио...

Напослетку дође жељени дан. Мој пријатељ изјави, да ћемо сутра запловити за Грчку и последњи пут седе у носиљку. Тирбо ми је помагао при удешавању пртљага и показао се, и ако није имао главнога органа за хватање, куд и камо вештији од мене. Разговор опет пређе на његову ампутацију и он се напослетку реши, да ми прича о том, о чему он не само још ником причао није, него ни помислити волео није и гонио је сваку мисао, сваку успомену на тај догађај.

III.

— Пре шест година, поче он, служио сам код француске поморске компаније и неко време морао сам се непрестано врсти око једног места — међу Сујецом и Цариградом. Био сам гњурач. Читао сам о путовањима под морем и ја зажелим, да идем на дно мора.

Ви, господине, не можете ни преставити себи те осећаје. Да нема тих проклетих морских паса, заиста, лепше шетње нема на свету. То је така, верујте, декорација, какве у Паризу не мож' видети, нити се може приказати на каквој сцени. Све што сликају на рачун тога, све је то несмисао и глупост. Кад би ви видили онај густи слој воде и сунчане зраке, што пробијају кроз, тек би онда могли појмити шта је то. Но немојте мислити, да је тамо помрчина! Никако! Видно је тамо као у по дана и видите на сто метара далеко. И рибе унаоколо... То је са свим особити осећај! Јегуља, беличасти чиков, плива као ластавица, и кад она рашири пераја, одлети не знаш куда. За тим мрдне репом и ено је горе. Под ногама песак, чист, светао, гладак као асфалт

сподо, тако говоре ови јадници. Сушта је то истина. И сад реците: сме ли се још одлагати са решавањем аграрног питања? Не, не сме; време је крајње!

Доказавши потребу решења аграрног питања, ваља нам упознати читаоце и са суштином његовом, да би још боље видели, како стоје наши тежаци.

Карловци, 27. новембра.

Нове владике. У овдашњим дворским круговима поговара се, да ће избор протосинђела Германа Опачића за бачког владику бити потврђен, а Герасима Петровића да не ће. Посвећење не ће бити пре, но што се уреди угарски краљевски двор, те ће према томе већ наше владике положити краљу заклетву по „мађарском“ дворском церемонијалу.

КАКО СЕ БОРИ ЗА НАРОДНОСТ.

Сибињ, 6. дец. по рим.

Читаоцима „Заставиним“ је познат резултат парнице против румунске „Реплике“; познато им је такође, да су сва три оптуженика: Евген Броте, потпредседник румунског народног одбора; Дрд. Аурел Поповић, члан народ. одбора и Никола Роман, бивши рачуновођа штампарије, у којој је „Реплика“ штампана, осуђени само као „растуривачи“ инкриминованог списа. Осим тога Евген Броте био је још под оптужбом као власник штампарије Познато је уједно, уз какве је грозне, нечувене, тероризмом инкримиране увете изведен читав ток парнице, почевши од незаконитог ухапшења Поповићева у Предеалу, у тренутку, кад се је исти повраћао са боравка у Букурешту те путовао у Клуж — па до забране од стране пороте: да оптуженика не могу бранити више, него само један бранилац.

За време расправљања парнице, боравио је Броте у купалишту за границом, на основу дозволе, коју је био добио од самога државнога одветништва клушког.

Истрага је против Бротеа вођена месеца октобра 1892. па до дана, којег му је било уручена оптужба, наиме у половини месеца августа т. г. Из читавог тока истраге, по начину, којим је иста вођена, из много других симптома, као и на основу извештаја, добивених из поузданих извора — румунски су кругови били утврђени у том убеђењу, да је мађарска влада предузела, да Бротеа или на један или други начин уништи — обележавајући га за једнога од најопаснијих „агитатора“.

У тој претпоставци, а са свог становишта, влада није неправо судила, јер Броте ма да није делао громовито, свету на видику, ипак је био душа, вођа целом народном покрету у Румуна. Изврсне способности и врлине његова духа, отвореност у понашању и опћењу, честит и бесприкоран живот, ретки такт: све су то одличне црте карактера Броте-ова, које са свим објашњују и оправдавају положај и рад његов на челу румунског народног покрета.

С тога су и румунски кругови, у оправданој претпоставци, да ће порота клушка још и даље поћи у суђењу Броте-а те осудити и Поповића (4 г.), одобрили његову одлуку: да се са свога пута више и не враћа кући, већ да од јако пребива у Румунији.

Може се рећи, да би га клушка порота сигурно осудила најмање на шест година не само државног затвора, него и робије, јер су га хтели судити као „власника штампарије“ на основу привредног закона (Gewerbe-Gesetz)

Да би се у току оних 6 год., или више, нашао згодан начин, којим би се „сласти“ тамничког живота још више умножиле, о томе нема никакве сумње, ако се сетимо „хуманитарног“ начина, којим су власници „витешког“ народа поступали са Милетићем.

Од неколико месеци задржава се, дакле, Броте у Букурешту, где има згодне прилике, да развије већу делателност у вођењу народне ствари, него у Сибињу.

Ради објашњења свога понашања пред пред румунском публиком, обелодањује Броте у „Трибуни“ једно писмо, из којега држимо, да је умесно истаћи следеће ретке.

Наваћајући прво све досадашње жртве у новцу и личне слободе његових сарадника, које је претрпила „Трибуна“ у току његовог десетгодишњег живота, Броте жигоше сасвим право гоњење његове особе као чин политичне освете, којој је посљедак требао да буде: уништење листа, којему је он власник и душа, а тиме да се пресече једна од најснажнијих артерија румунског народног покрета.

„У потпуном сугласу са одлуком народне странке — вели Броте у том писму — хоћу и на даље, за сада ван домовине, да својом скромном силом наставим брањење и тражење натраг одузетих права народу румунском у Ердељу и Угарској; тежићу свом снагом својом, до год будем уживао поверење својих пријатеља и једномишљеника, да савесно испуњавам задаћу и обвеве сина вернога народу свом.“

За овим долази слика политичке ситуације, а на посе прилика, у којима се налазе Румуни у Ердељу под теретом ових нимних закона, којима је извор још у апсолутистичким временима — пак наставља:

„А кад се против тих закона и наредаба тужимо, кад протестујемо против вређања позитивних закона, кад вичемо за заштиту против небројених неправди, које морамо трпети, онда нас гурају пред суд А само суђење се врши начином са свим незаконитим, на основу закона и наредаба, створених у време опсадногa стања“.

Помињући још, као пример ванредних наредаба, пренос пороте из Сибиња у Клуж и начин, којим се овде Румунима судило, Броте завршује следећим речма:

„Ми се не осећамо ни у чем криви; ми морамо сматрати сав поступак као политичку освету, која не само да нас оправдава, већ нам шта више наређује, да чувамо слободу рада, како би могли водити борбу до краја за благостање народа, домовине и престола“.

Као што дознајемо из поузданог извора, делатност Броте-ова ће се у кратком времену осетити и у неким јавним делима и приликама.

А.

Поглед по свету.

— Против црквене политике. У четвртак су у Будимпешти католички епископи довршили своје саветовање о предложеном нацрту за „пастирску посланицу“ и текст исте коначно утврдили. О садржини посланице ћуте епископи као заливени. Говори се, да ће ову „пастирску посланицу“ поједини епископи отприлике за три недеље почети размишљати по својим дијецезама.

— Нова влада у Србији изјавила је у својој програмској беседи, коју је министар председник Грујић држао у скупштини, да ће она продужити у главном политику пређашње владе. Што се тиче спољашње политике, неговаће нова влада пријатељске и коректне односе са свима државама.

— Министарска криза у Италији. У једном од прошлих бројева јавили смо, да је Занардели с великом натегом саставио министарску листу. Но како изгледа, сав Занарделијев труд био је узалудан, те ће се тај тешки посао — у Италији је данас заиста тешко наћи човека, који би хтео да буде министар — морати изнова отпочети. Последње вести из Рима казују, како Занардели није никако могао наћи министра финансија, јер нико не сме да се прими, да покрпи ту трошну проривену кућу, која се у Италији зове: државне финансије. Данашња влада већ излази с бојом на среду. Она би хтела, да удари на народ нову порезу од 50—60 милијуна, а не зна како војску да смањи, па да буде мање трошка. Осим тога хтела би влада да повиси цену соли. Владине намере наишле су на велико негодовање у народу и талијанске новине листом се дижу против данашње нове владе, од које се такође не надају добру. Талијански је народ узрујан, те је спреман, да сваком приликом даде израза своме мишљењу. За нову владу, пишу неке новине, да ће пре одступити, но што је стално и ступила да влада. И за краља Хумберта поговара се, да се одавна бави том мишљу, да захвали на престолу. Италија се, као што се види, налази данас у врло невгодном положају.

УГАРСКИ САБОР.

Седница од 19. нов. (1. дец.) је била исто тако жестока као и прошла. Гаврило Угрон се прво препирао са председником, што га је прошле седнице упутио на ред и онда обратио министру пребацујући му, како мађијски поступа са домобранством; оно је у подређеном положају према заједничкој војсци и ако домобрански часници куд и камо имају више посла, него остали часници, па ипак теже напредују у служби, него што бива код заједничке војске. Ернест Тот предлаже, да се домобранство допуни са артиљеријским четама, а Нандор Хорански тражи, да се једном уреди фонд за потпомагање домобранаца. Барон Гева Фејервари побија тврдње Угронове уз припомоћ већине и седница се заврши, али не и расправа о домобранском буџету него је настављена, у знаменитој седници од 20 нов. (2. дец.) у којој је поднесен и законски предлог о грађанском браку и измена закона од 1868. године. Јосиф Ковач моли министра, да поради на том, да остарели домобранци добију припомоћ. У том смислу говорио је и Јосиф Мадарас и Јован Хок. Фејервари обећа, да ће све учинити и онда дође говор о угарском кр. дворском церемонијалу. Милек изјављује у име крајње левице и странке од 48-ме, да прима предложени церемонијал; а тако исто и Апоњи у име народне странке Гаврило Угрон није задовољан с овим, него предлаже, да сабор наложи влади, да поднесе засебан законски предлог о угарском дворском церемонијалу. Ото Херман пак није пријатељ никаквих парада, па се баш не радује бог зна како овом поднеску владином. Права величина народа, вели, не исказује се у сјају и помпи, него у материјалној снази и моралном осећају. Ово није ништа други него оно, ево ти ништа, ал га држи добро. После неколико речи Гаврила Угрона, устао је министар Силађи подношајући предлог о грађанском браку. У дугом говору изнео је, шта је навело владу, да поднесе предлог о грађанском браку у овом облику т. ј. као обвезан, а не у којем другом, блажијем Као главни мотив је: уједињење и стапање разних елемената у овој држави у један целокупан народ. — За тим је поднео гроф Албин Чаки законски предлог о вери деце, односно о промени неких одељака LIII. зак. чл од 1868. и тиме је завршена ова знаменита седница.

У седници од 22. нов. (4. дец.) расправљале се ситније ствари: о кабинетској писарници, о новој саборској дворани, о слици Мункачијевој. Дотле је све лепо и мирно текло; али кад је дошла реч о делегацијама, већ почеше говори жешћи бивати; а на Хоранскове предлог, да се подигне угарска војна академија, са наставним мађарским језиком, скоро би се почупали, да им, ваљда, није пало на памет, да конац дело краси, те оставише то напослетку. Кад се Евгеније Зичи потужио како народни музеум не добија књига кнд толиких штампарија у Угарској, а Коломан Тали потражио реч, но председнил му испред носа затворио седницу, диже се читава халабука, посред које је јурио Тали деруће се из снег гласа, да се освети председнику, на оном делу тела, који се још видео, кад је председник ушао у врата. Срећом што остали посланици задржаше Талија, јер се сумња, да би председнику досудила његова богиња Талија, да седи

и бео, са свим бео. Отуда и светлости под водом, јер одбија сунчане зраке. Около стене и сунђери, свакојака маховина и шкољке, биље широка и уска лишћа, а око њих кипте морски раци, пауци и свакојака поган . . .

Но, једном речи, не бих изашао на поље од дивоте. Покрети нису таки, као овде на земљи. Кад човек тамо ради, пет минута се отегну као два сата. За то чим се изађе на поље, одмах се мора лећи и спава се као заклан. Када скину ону главу од олова, чини се човеку да је пијан, тако му глава заноси. Но то није ништа. Сваки посао може човек да заволе. Али само овде, на Восфору, гњурати се — но, фала лепо . . . .

И опет му се лице помрачило. Он убрише крупни, хладни зној, који се скупио на лицу и спусти глас.

— Потонула ту једна лађа наше компаније. Није била велика, али је била добра и скупа. Све су спасли, али она сама потону. Хајде да се вади, а ко ће него ја. Дубљина није бог зна каква, вода чиста, а и дно.

Спремим се ја, а неко ће ми рећи:

— Ако би се поплашио од каквог морског чудовишта, а ти само лези на дно и начини се као мртав.

Ја се још насмејем и рекнем му:

— Шта, ваљда тебе да се бојим тамо?

Спустише ме у воду. Чекају, нема знака, почну вући, да виде је ли тешко. На послетку ме извуку, а ја лежим као мртав, сломијене руке. Да ли сам, на дну сломио или је кад су ме извлачили — не зна се.

IV.

Дођем на послетку себи. Нисам могао причати о оном, што сам видео То је било тако ужасно, тако немогуће, да сам ја мислио, да сам то сањао. Ни самом болесном уображењу није се могло тако што приснити. Само сам могао да кажем:

— Тамо, тамо . . . не, нећу да идем . . . никако . . .

Спустише место мене другога, а мене однесоше у болницу. Но и ту ми се приказивало оно виђење, и ја сам се бацакао, превртао по кревету.

Али то није било уображење, није ми се то само причинило. То је у истини било. Оно, што је било под водом, видио је и онај после мене. Како није био спреман на то, није могао да издржи и са ужасом се вратио натраг. И ни један гњурач није могао да остане на том Богом и ђаволом проклетом месту.

Тирбо поче теже дисати.

— Преставите себи. Када сам се спустио на дно и када сам погледао око себе, учинило ми се, да расту око мене грмови каквих меканих корала или тако нешто. Ближи мени размахиваше се непрестано својим клизавим изданцима, као да хоће да се обвије око мене. Ја погледам на њега пажљивије и скочим од страха у страну као од змије.

Био је то човек, или ако не човек, а оно паклена слика његова. Сав надувен, модар, дебелих, надувених прстију, љуљаше се пред-амном, кезећи зубе. Стојао је сасвим управо, само се лако љуљао, нагињући се мени све ближе и ближе. И на врату иза ушију седела су два дебела црна рака, чврсто се упивши у њега и машући овамо онамо репом.

Ја тргнем очи са суседа свога, али ено другог нешто мањег, са свим седог, гојазног и полу нагог, где је отворио своја велика уста и подигао своје кратке руке високо, као да ће да улови ону рибу, што онако безбрижно пливa поред њега. Тај ми се још већма приближавао.

А иза мене и око мене наврсташе се све нове и нове фигуре, без облика, трулаве. Докле год сам могао оком допрети, стојаше та војска мртваца и сви дигоше руке, љуљаху се и приближаваху се мени . . .

Ја намислим да бегам, ал не могу ни да се макнем, ни да вичем, а они сви колико год их је, све ми се више приближаваху. Све су брже махали рукама, све већма климали главама и избуљених очију купише се око мене...

На послетку ме опколише са свих страна; оно мало светлости, што ми је долазило кроз мали прозорчић на шлему, поче нестајати, све постаде тавно, у ушима ми забрује звук звона и ударци чекића и ја паде на блатњаво дно, на неку трулаву масу, изгубивши свест и осећајући, како у мене улазе нечији зуби и кидају ме на делове . . .

V.

Ја не знам, како ми се скрхала рука. Или се ударила о какву стену или о друго шта — доста то, да лекари пронађоше, да је треба одсећи. Но ја нисам примећивао ни лекаре, ни осећао бола, само сам видио опет њих, где пружају руке према мени . . .

За тим ми лекар рече, да то никако није била халуцинација. Наша се лађица подавила баш на том месту, где се обично вршило правосуђе: ту су бицали у воду осуђене на смрт. У пређашња времена, веле, то се чинило и у зашивеним џаковима. Но и овде је ваљда напредак — Турска је ето европска држава. Штета за џакове. Из њих просто истресу несретну жртву и оне оду на дно са теретом каквим на ногама, чистећи пут другој, коју ће ако не данас, а оно сутра, тим истим путем отправити . . .

Број тих трупова је ужасно велик. Не би згорег било, да се европски конгрес дипломата спусти у звону под воду, па да види те грозоте. Нису то трупови давнашњи, јер ето раци још налазе да су укусни, и још ено стоје и машу отрулим рукама...

И до данас не силази у воду на том месту ни један гњурач . . .

* * *

Када се сутра дан наш пароброд кренуо на пут, секући оштрим кљуном воду восфорску, мене не занимаше чаробна панорама обале. Сви они вртови, мечети и киоски, чињаху ми се обични, одвратни. Ја сам гледао кроз лазурне прозрачне таласе и чињаше ми се, да се мртваци мора тамо доле под нама љуљају и подижу, молећи нас, своје руке. Мој друг јећаше с апетитом колаче, које нам је на пут спремио Тирбо, и прелиставаше свој албум, испуњен врло интересантним архитектурним мотивима, за које би га заиста требала академија достојно да награди.

(С руског) **—ор—**

сутра на председничкој столици Као што се види бива оваких „лепих“ привора и код „изображених“ Мађара, а не само код „варварских“ Срба.

Мислило се, да у ће седници од 23 новем. (5. дец.) бити жестоке дебате; али није било никакве. Коломан Тали се извикао и избацакао на јучерашњој седници, па је данас био миран као јагње. Сви су за сигурно држали, да ће данашњу седницу отворити или Тодор Андраши или Десидерије Перцел, да не би Тали растргао Банфија јучерањег председника. Али Банфи је дрзак човек и дође у седницу. Тали се испавао, па заборавио на јед и замолио председника, да му опрости. Председник опет добра срца, па и он рече, да му је жао, што се оно јуче догодило и онда се прешло на дневни ред. Гаврило Андреански предлаже, да се опрости сав порезни дуг оним поседницима, чије је винограде појела филоксера. Векерле вели, да и сам закон наређује, да ерар брише своје тражбине код таквих људи. Поседници треба само, да се позову на дотични параграф закона (3. §. XI. зак. чл. 1883.) и биће им поможено. У осталом он ће у овој ствари још поднети законски .предлог. Још је говорио Геза Макфалваји, пребацујући влади, што она не иде за тим. да се у страној штампи лепо говори о Угарској, јер у Европи баш не влада лепо мњење о нама (о Мађарима). Влада троши новце из диспозицијоног фонда на своје партијске листове, који бране њихове интересе, а не води бригу о државним интересима. — На крају седнице би решено једногласно, да председник поздрави великог херцега Јосифа у име читавог сабора, приликом његове двадесетпетогодишњице, откад је врховни заповедник домобранске војске.

ДОПИСИ.

Осек, 18. новембра. (Српско народно позорвште.) Данас испратисмо миле госте, чланове срп. нар. позоришта за Сомбор, који проведоше код нас, пун месец дана. За тај месец дана дала је дружина 17 представа и то: 12 у претплати, једну ван претплате и једну корисницу у доњем Осеку, а у горњем граду три представе, све три ван претплате.

Абонома је износио 816 фор., на каси је пало 1644 фор. и на корисници је пало 240 фор., свега дакле било је прихода 2700 фор. издатака 2403 ф., по томе је дакле било сувишка 297 фор. Од свог примања пада на три представа, које су у горњем граду даване, преко 800 фор.

Да је овакав леп успех постигнут, и да је у опште ове године могло срп. нар. позор. к нама доћи, у првом реду иде хвала нашем врлом сграђану и председнику месног одбора, г. Васи Муачевићу, а за тим члановима одбора г. Ј. Тишми и г. Н. Познановићу. Споменути ми је још гђу Ђурђевићку, врлу Српкињу, која се за све, што је српско, одушевљава правим родољубљем, која је и порадила, да се у горњем граду могле три представе дати.

Ми смо потпуно задовољни, како са материјалним успехом, тако десетороструко са моралним успехом.

Немачке новине, које код нас излазе: „Драва“ и „Слав. Преса“, не могу да се нахвале приказивања наших чланова, српске нар. поз. дружине. И ми с наше стране, морамо свако признање одати нашим приказивачима. Опажа се, да је за ово две године дана, од кад је последњи пут дружина код нас била, велики напредак у уметности показала, а и како не би. Г. Т. Хаџић без сумње је највећи познавалац драмске уметности, јер је на њој доста радио и писао; дакле под његовом управом, радо верујемо, да ће напредак из године у годину све то приметнији бити, и ту лепу грану уметности, до врхунца славе, српске славе подићи. Не можете замислити, како нам је, кад иноверци одушевљено хвале наше српско позориште и кад са позорнице чујемо српску реч, српски говор. Страшан је то контраст, кад човек гледа у горњем Осеку немачке представе. Између чинова говорим и десно и лево са свима суседима српски, а подигне ли се завеса, говоре ти људи језиком, који није твој; чудна метаморфоза!

Како нема никаквог путујућег хрватског позоришног друштва, не би згорег било, кад би мало промислили горњо-градски, па са истом субвенцијом позвали срп. нар. позориште сваке године за сезону, можда би што уродило плодом.

Ми смо вољни, да сваке године наше мезимче дође амо, о томе смо међу собом говорили, па ако се то обистини, радисмо, да се дубље упознамо о значају и важности месног одбора. Није то тек тако, примити дружину, старати се о њој, да не буде дефицита, или ако га има (као пре две год.) а ми га подмиримо и т. д., а ми да никаква права немамо мешати се у уређење. Г. Тона Хаџић је добар човек, ал' се често догађа и што не би требало. Нека ми се не замери, да сам партаичан. Не признајем ником да је бољи Србин од мене и да поштеније и беспристрасније мисли од мене. Догађа се да љубавник данас игра љубавну, а сутра комичну улогу, сутра опет обратно. Особље је велико, па се то ваљда може друкче уредити. Репертоар није баш особит. Жали боже да нема српских оригинала много, али требало би култивирати на првом месту словенску драмску литературу. Осим превода с руског „Зец“ и с француског „Досадан живот“ — нисмо имали више — првом да се здравом хумору до миле воље смејемо, другом, дивимо лепој теми, лакој дикцији и видимо свет у свету, који по наслову само обележава досаду, а у ствари је одвећ заинтересован. Велим, нисмо имали више вечери за душевно уживање, осим поменутих комада, до разуме се „Немања“, а круна свег уживања, сјаја и величанствености била је „Задужбина кнеза Лазара.“ Сјајна гардероба, која је рађена у тврдке Херман и Вајса у доњем граду, брилирала је ексцелентно; пространа бина дала је режији прилике, да покаже што уме, ако баш сам комад није бог зна шта.

Напослетку морам с болом у души споменути једну немилу појаву, која је цело наше грађанство изненадило. Осим неколицине чланова срп. нар. позор. дружине, ускратише чланови једном свом колеги корисницу. Кад се прорачунало, колико би појединац мање добио, изнело би 25 новч. (речима двадесет и пет новчића), па зар је то требало бити? Зар тесногрудост тако далеко иде? Материјалисте никад нису биле идеалисте нити уметници. Можда је ово последњи пламичак утрнуо прошле славе и величине. — ћ.

Вести из места и са стране.

† **Поп-Никола Поповић-Липовац,** Црногорац, умр'о је у свом родном месту Грађанима у 86. години свога живота. Покојник је био врло цењен и омиљен међу народом, што је најбоље доказао онај силни народ, који је из многих села Ријечке и Црмничке нахије похитао, да му учини последњу пошту и испрати га до вечне куће. О покојнику има „Глас Црногорца“ овај допис из Грађана: „У тешким приликама за одбрану отаџбине, кад је поклич у селу бивао: „Ко је момак, ко је Црногорац!“ — он је први на ноге устајао и вазда се у бојевима одликовао. За потврду овога навешћемо следеће: На Граховцу, 1 маја 1858 г., кад је највећа и најодсуднија битка била, под управом Великог Војводе Мирка Петровића, поп Никола Поповић први је с јатаганом у руци на шанац турски искочио, где је више рана добио, а под истима, на очиглед обе војске, пројурио усред табора турских низама, где га дочека Турчин јузбаша „с голом сабљом у бијеле руке“, и ту се по неколико пута мушки ударише, али га поп Никола савлада и жива га посече. Такођер и у бој на Сађавац, 1862 године, загон је учинио на турску војску, где је такође неколике ране придобио, због чега је био одликован са медаљама за храброст од блаженопочившег Књаза Данила и од сретновладајућег Књаза и Господара црногорског Николе I.“ — Лака му земља и вечан спомен међу Србима!

Словенско потпомажуће друштво у Москви, изабрало је једногласно за председника познатог руског књижевника и српског пријатеља професора Мајкова, за потпредседника настојника српског подворја архимандрита Кирила, а за тајника Чеха Фаркача.

Савски мост код Брчке. Угарски сабор примио је основу закона за градњу $2^1/_2$ клм. дуге железнице између Гуње и Брчке, па моста преко Саве. Сав трошак износиће 880.000 фор, од кога ће 400.000 фор. подмирити босанска управа, а остало угарско министарство. Мост ће бити искључиво власништво Угарске, а од прихода ће се давати пет дванајстина босанском ерару. Калај је с тим без сумње задовољан, но ми не би рекли, да ће бити и Босанци задовољни.

То могу само Мађари. Једно будимпештанско позоришно-певачко друштво, које је добило од министарства дозволу, да може по свој Угарској приређивати представе, дође у Њитру и хтеде ту да даде неколико представа. Но варошка капетанија му то не дозволи из разлога: „што друштво не пружа довољно гаранције, да у представама не ће бити немачких песама. Поджупан напослетку дозволи друштву, да приређује представе, али тек пошто је дружина положила кауцију од 100 фор, да не ће ни једну немачку представу приредити, нити певати немачке песме. — Далеко смо дотерали у овај благословеној земљи!

Својевољни радници. У Хановеру, у малом месту Пенсивалније зготовљена је електрична железница под особитим приликама. Треће недеље септембра месеца требала је тамо да буде земљорадничка изложба, а становници су желели, да своју железницу за овај случај зготове. Градња ове железнице ишла је споро. За њу се заузео леп број грађана хановеранских и радили су на том послу бесплатно. На овај начин имали су гледаоци пред собом дивну слику вредних људи, јер је ту радило и ишло на посао око сто људи разног грађанског реда са секирама и лопатама на плећи. Пред њима је ишла музика. Пред собом су имали воћу и по више часова радили су непрестанце. За то време је музика свирала најлепша комађа. Кад се смркавало, враћали су се ови својевољни радници својим кућама са радосним усклицима: Ура! Били су задовољни, што су завршили рад на опћем добру.

Кратке вести. Римски папа брзојавно је поздравио цару и краљу Фрањи Јосифу I. четрдесетогодишњицу, од како је ступио на владу.

— Управник музеја и одветник највишег суда у Кодњу (Копенхагену), Клубијен умрло је у судници у један мах.

— У Лондону је потера за немачким анархистом Шнајдером, који је ту недавно дошао из Америке. Пре, но што га је власт могла ухватити и затворити, он је умакао. Код њега је нађен строј за атентат и много динамита.

— Никола Попов, најстарији руски часник и топнички ђенерал умрло је у Москви. Служио је у војсци 70 година. 1828. године је већ војевао, а 1837. био је пуковником.

— Има још и друга комбинанција у погледу женидбе руског царевића. Неки (одонуд од Рима) хте ли би, да се царевић ожени принцезом Јеленом од Орлеана. По што је она католичкиња, то ће морати молити папу за дозволу, а папа ће као дати благослов, ако принцеза пређе у грчкокатоличку (унијатску) веру, на што ће и руски цар пристати. — Таман погодише!

Трговина.

Нови Сад, 27. новем. Пшеница прве каквоће 7 ф. 10 н. Пшеница средња 6 ф. 80 н. Пшеница лакша роба 6 ф. 50 н. Наполица 6 фор. — н. Јечам 5 фор. — н. Зоб 6 ф. 80 н. до 7 ф. Нови у зрну кукуруз 4 10 нов. Кукуруз у клипових 2 фор. 80 новч. до 3 ф. Маст 49 ф. Сланина сува 50 ф., дебела паљена 52 ф. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	37—38 н.
„ средњи . . .	35—36 н.
„ лаки	32 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	15—25 ф. по комаду.
Јагњци .	—·— ф. по пару.
Овци . .	8—12 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

26. новембра била је 2·04 мет., а 27. новембра 1·98 мет.

*

Будимпешта. Недељни извештај комисионе трговине рогате марве и оваца Морица Бауера и сина.

Рогата марва. Вашар од 25. нов. (7. дек.) Догон: 1821 комада и то: 690 ком. мађарских волова, 140 ком. мађар. крава, 939 ком. српских волова, 25 ком. српских крава, 10 ком. бивола, 17 ком. бикова, 144 ком. теглећих волова, пакнадног догона нема.

И ако је догон био за 100 комада већи, ипак је вашар био живљи због страних купаца, који беху дошли. Цене су остале непромењене.

Цене су биле оваке: Дебели волови, добре каквоће 30—32 фор. Волови са паше боље каквоће 26—29 ф., лошије каквоће 23—25 ф. Српски волови 23—29 ф. Краве 23—29 ф. Бикови 23—28 ф. Биволи 17 - 20 фор. Све од мет. центе.

Овци. Вашар од 23. нов. (5. дец.) Догоњено: 2113 комада.

Тенденција нешто лабавија.

Цене су не промењене:

Шкопци 11—$14^1/_2$ ф. слабији 6—10 ф. по пару, изузимајући тежину 15—18 кгр. по 19 н. од киле на живот. Овце јагњенице 7—12 ф. по пару.

*

Штајнбрух. Извештај са свињског трга од 1. до 8. децембра по рим. од трговца г. Косте Брашована.

Трговина ове недеље била је млитава.

Недељне просечне цене: Мађарска сортирана роба 320—380 кила тешки 46—$46^1/_2$ новч., 280 до 300 кила тешки 46—$46^1/_2$ н., матори преко 300 кила тешки 45—$45^1/_2$ н., сеоски (Bauernwaare) 43 до 45 новч., српски 40—45 н., од килограма, одрачунавајући 45 кила на живот по пару и 4% рабата.

Овд. штанд: од 17. нов. преостало 141285 комада.

Дотерано: из унутрашњости . . .	14725 „
„ Србије	3826 „
„ Влашке	817 „
Отерано: за будимпештански обрт (I—X. срез)	6158 „
за унутрашњост	674 „
„ Беч	624 „
„ Аустријске државе . . .	2722 „
„ Немачку	11988 „
„ друге земље	157 „
„ сапунциницу	111 „
Остаје штанд	138219 комада.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

од 24. новембра.

Дукати — — — — — —	5 ф. 88 н.
Наполеондори (20 франака) —	9 ф. 92 н.
Угарска златна рента — — —	116 ф. 25 н.
Аустријска златна рента — —	117 ф. 75 н.
Угарска крунска рента — —	94 ф. — н.
Аустријска крунска рента — —	— ф. — н.
Немачке држ. марке (од 100 мар.)	61 ф. 20 н.

Новије вести.

Србија и Аустро-Угарска. Јуче у јутру отпутовао је у Беч начелник министарства спољашњих послова др. Миловановић у ванредној мисији између српске и аустријске владе у питању обртне царине.

Из Француске. Председник француског парламента Дипи преузео је председништво и обећао је, да ће слободу говора обезбедити.

Министарска кубура. У талијанским парламентарним круговима поговара се, да се Занардели у след тога, што су Баратијери, Рачија и Сан-Марцано изјавили, да се не ће примити никаква места у министарству, коначно одлучио, да се одрече поверене му задаће о саставу кабинета.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

СЕГЕДИН, 27. нов. (Стигао у 3 сах. по подне). — Пред овдашњом поротом одржана данас расправа против одговорног уредника „Заставе“ Милана Поповића ради „дражења против закона“. Поповића су бранили заједнички: одлични румунски родољуб и адвокат др. Поп и др. Емил Гаврила. Одбрана је била сјајна. Утисак на публику ванредан. Поповић је једногласно осуђен на 8 дана државног затвора, на 20 фор. глобе и на сношење судских трошкова. Осим тога има се иста осуда на угледном месту у „Застави“ саопштити. — Словачки лист „Народне Новине“ послали су на ову расправу свог нарочитог извештача.

*

Рума, 26. нов. (Стигао у 2 сах. по подне.) Од стране котарске области јако насиље. Наложено властима, да сваког Румљанина, члана српске самосталне странке, из котара протерају, чим се у ком месту појани. То се и збило са старином Симом Марковићем и Јованом Ђуричићем-Биорцем. Од стране владине пијанка читаве недеље. Предстојник Шкорић иде из биртије у биртију са владиним кандидатом Адамовићем. Полиција лепи плакате Адамовићеве, а дере плакате наше странке. Живела слобода избора!

Рума, 26. новем. у вече. Због притиска и незаконитости, које су од стране власти чињене у Руми и околици, обратили смо се телеграфски на г. Пају Јовановића-Србобрана у Загреб и замолили га, да интерпелира владу о том. Дубоко у ноћ добили смо одговор, да је владу интерпелисао и да му је обречено, да ће се котарска област упутити, да не чини сметње и да се строго по закону поступа. Владин кандидат путује по срезу са жупаном, поджупаном и три котарска предстојника (румски, старопазовачки и митровачки), а прати их председник судбеног стола и државни одветник. Обриче се све могуће и немогуће, новац се немилице расипа, а нашим људима се прети. Јуче у подне стигао народни кандидат др. Миша Михајловић и држао програмну беседу пред Србима и Немцима. Срби су сви листом уз народног кандидата, а и многи ће пристати уз нас, а добар део не ће доћи на гласање. — Овај час се пронео глас, да ће се избор одгодити за 8. (20.) дец., пошто је изборни оглас у „Народним Новинама“ противзаконито тек пре три дана званично изишао. Народ не верује томе гласу и држи, да је то преварни изборни маневар.

Рума 27. нов. (Стигао у 11 сах. пре подне.) Синоћ у 6 сах. у вече добисмо писмени обавештај од котарске области, да се заиста избор одгађа за 8. (20.) дец. због формалне погрешке: што није у своје време изборни оглас у „Нар. Новинама“ оглашен. Ове ноћи летели су владини изасланици по околним местима, да ову одгоду објаве народу. Но и ми смо посебним гласницима ову одгоду јавили. Опште је огорчено негодовање, што се избор овако доцне одгађа. Поговара се у обавештеним круговима, да је одгода ова, од владе већ пре три недеље стигла, с тим упутством, да ову одгоду, **ако за нужно нађе**, одгоде. По што се и Немци јако пољуљали, жупан је у договору са котарским предстојником пронашао, да је нужно избор одгодити. Одушевљење за народног кандидата неописано и све те изборне смицалице не ће влади ништа користити. На трошак жупанов пије се у шест биртија већ шест дана. — Баш сад се пронео глас, да ће се ових дана обавити избор градског већа у Руми, који ће имати чисто немачко обележје. Влада је намерна, да Шпилера протури за градског начелника у Руми, па да га онда истакне као свог посланичког кандидата, уздајући се, да ће тако немачком помоћу оборити народног кандидата. Кандидатура Адамовићева напуштена, жупан и Адамовић отпутовали синоћ из Руме.

Рума, 27. нов. (Стигао у 4 сах. по п.) Кад насиља незаконитости, па ни кортешовање целог чиновничког апарата од жупана до последњег пандура не помогоше, одгоди се избор за 20. дец. Али всује труд; победа је наша морална већ сада, а стварна не фали. Бирачи озлојеђени на оваку подвалу, листом прелазе на нашу страну, сугрђани Немци, чувши говор Мише Михајловића напуштају студента Адамовића, који једва нешто промуца. — Михајловић испраћен од одушевљених бирача, отпутовао данас.

Извештај

о забави „Добротворне задруге Српкиња Новосаткиња, држане 13. (25.) новембра 1893

Примање:

а) од добротворних прилога — —	342 ф. 10 н.
б) од улазница — — — — —	352 ф. — н.
Свега —	694 ф. 10 н.
Издавање:	290 ф. 50 н.
Чист приход —	403 ф. 60 н.

Добротворне прилоге дароваши ови:

По 10 фор: Гђа Јулка Радовановићка, гђица Ленка Дунђерска, и Централни Кредитни Завод у Нов. Саду.

По 5 фор: „Српска Матица“, Високопречасни г. Иларијон Руварац архимандрит грчетешки, велика жупаница гђа Ангела Флат, Др. Емил Гаврила, главни уредник „Заставе“, Српска Задруга за међусобно помагање и штедњу у Новом Саду, Ђока Петровић, гардеробер, Чича Јовановић, Мила Радуловићка, Др. Иван Ивановић зем. посланик, Др. Шома Вишонтаји, земаљ. посланик, Др. Иван Грујић, Новосадска Шпаркаса, Георгије Видицки, конз. бележник, Теодор Хирш, Др. Теодор Мандић од Ривице.

По 4 фор: Анастасија пл. Мајна, Јован Татић (Рума), Миша Матавуљ (Шибеник), Исидора Дунђерска (Сентомаш) Влада Чобанић (Митровица).

По 3 фор: Новосадски Форшусферајн, Марија Вучетићка, Милева Вукичевићка, Лаза Милошев, Стеван Јефтић, Катарина Мијатовићка, Јелисавета Биорац (Рума) Хаџи-Гавра Плавшић (апот.), Душан Круљ, (Мостар), Др Јован Шевић (Рума), Др. Петар Марковић (Земун).

По 2 фор: Анка Стефановићка, Гђа Бернхард Фишер, Марта Кондорош, Марија Д. Јовановићка, Евица М. Шилића, Др. М. Полит, Блаз Слави, Вида Давидовац, Марина Завишићка, Орозди, Младен Миловановић, Ј. Зимјеницки, Љуба Стефановић, Паула Георгијевића, Давид Ћурчић, Мита Кода, Таса Недељковићка, Кроп, Н. Н. обршгар Барић, Јулка Јефтићка, Рабстерн, Н. Грауз, К. Попадић, М. Мијатовић, Самуел Слави, Васа Пушибрк, Мирослав Стајић (Митровица), Др. Лаза Секулић нар. подтајник (Карловци), Данчика Манојловић, Стеван Јовић уредник „Страже“, Др. Милан Поповић (Ст. Бечеј).

По 1 ф. 15 н. Јозеф Фриа.

По 1 форинту. Катарина Досе Поповића, Матилда Пресбургер, Др. Сабо Јулије, Софија Пушибрк, Рохоњине, Јелена Савић (бела лађа), Ангела Касовиц, Гајгер Марија, Полак Терезије, Стеван Медурић, Шарлоте Блау, Паулина Левингер, Регина Фишер, Јозефина Кистнер, Розалија Меснер, Александра Врчићка, Катица Нешковићка, Вида Вулко, Марта Станојевићка, Анка Павловићка, П. Георгијевић, Јелисавета Натошевићка, Анка удова Манојловићка, Љубица Велимировићка, Рот, Милева Бекићка, Шоман, Марија Максимовићка, Др. М. Ћирић, Панта Јовановић, трг., Ангелина Продановићка, Стеван П. Поповић, Нина Стерио, Мориц Ледерер, Милева Вујичићка, Марија Васиљеска, Јелена Ђ. Стојковићка, Катица ћиришка (прот.) Др. Љубомир Радивојевић, Мита Јовановић (Кишјанош), Јован Чавић, Стумец, Клајн Попер, Нахтман, Сава Стојковић (ципелар), Марија Плавшићка, Ангелина Георгијевића, Моган, Филкука, Барако, Марија Хох, Вајсне, Грозингерка, Кон, Лакић, Паја Романовић, Давид Крауз, Јозеф Шиндлер, Роза Вајс, Краус, Самуел Вагнер, Димовић млађи, Коларовићка, Менрат, Софија уд. Адамовић, Др. Касовиц, Зомборка, Елизабет ђула, Антон Шкриван, Регењи, Офнер, Др. Офнер, Љуба Вујатовић, Марија Костића, Хермина Берковића, Катарина Дера, Коста П. Миросављевић, Маца Нецкова, Марија Бичанска, Катица Чупић, Милица Брзаковића, Јован Јерковић, Гајгер, Ј. Павловићева, Саламон Месер, Регина Хајм, Танасија Јовановић, Б. Фајт, Ана Камбер, Макс Дусинг, Катарина Балта, Рокса Панаотовић, Марија Поповића, Катарина Сајдл, П. Костић, Персида Бојшић, Марија Лугумерска, Ана Ћурчић, Милица Зрнић, Софија Пејић, Нанчика Шилић, Др. Канас, Антоније Реслер, Јулка Нинковић (Сланкамен), Коста Михајловић (Жабаљ), Фердинанд Шателес, Јустина В. Поповића, Катица пл. Новићка, Макс Јаков (Беч), др. Антон Блау.

По 60 нов. Јулијана Максимовића.

По 50 нов. Удова Левингер, Н. Н., Јован Храниловић, Мудрох, Стеван Ћурчић, Брил, Персида Маркуш, Марија Вајнај, М. Радонић, Наодовићка, Паја Михајловић, Јелисавета пл. Флора, Ст. Ђурковић, Филип Михајловић, Винокић. Ђ. Милутиновић, Милева Аничића, Паулине Хиршл.

Овом приликом нека приме најтоплију захвалу нашу како прилагачи горњи, тако и сви суделачи, и редитељи и помагачи, па и мили посетиоци наши на указаној љубави и потпори.

У Новом Саду 17. (29.) новембра 1893.

ОДБОР
„Добротворне задруге Српкиња Новосаткиња“.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Навалило је је неколико пријатеља, и помоћ обећало — а један је већ у то име, без питања, има по године, скупио неколико претплатника — да на ново штампам, у књигу, своје биљешке с пута, које су, на прескок, излазиле у подлиску „Српскога Гласа“ под насловом: „Кроз славенске земље“. Мени је сад најлакше, да им учиним по вољи.

Али ја знам, а то су ми казивали и људи у послу искуснији од мене, српски издавачи, да човек може запети у продаји једне књиге, кад се најмање нада. И ово моје издање запало би ме скупо. Без извесности не могу се упуштати. Књигу треба са свим из нова штампати.

С тога пуштам овај позив у свет ради покушаја, уздајући се и у оне пријатеље, који ме на ову одлуку још несу храбрили.

Књига ће изнети око 300 страница. Штампаћу је у нашој новој и првој српској штампарији на приморју, у Дубровнику, која ће од своје стране све уложити, да књига што лепше испадне.

Књизи ударам цену од круне 2, или ти 2 динара за Србију.

Сад ево позива на пријатеље. Очекујем одзив. Молим их, да купе претплату и новце мени шаљу. Одазову ли се они, колико се надам, и прикупим ли претплате, колико је потребито за покриће штампарских трошкова, радници ће одма започети посао. У противном случају ја ћу новце вратити, па ником ништа.

У књигу ући ће ови већ штампани подлисци:

I. Од Задра до Беча. — II. Од Беча до Карлсбада. — III. Карлсбад. — IV. Околица Карлсбада. — V. Од Карлсбада до Златнога Прага. — VI. Ческа прошлост. Славенска старина. — VII. Ческа прошлост. Народна династија. — VIII. Верски раздор у Ческој. Јован Хус. Јован Жишка. — IX. Пошледњи славни дани у Ческој. — X. Ново доба у Ческој. Три човека. — XI. Од године 48-е до данас. — XII. Горе доле по Прагу. — XIII. На Храчину. — XIV. Поздрав Прагу. — XV. Политички разговор у Прагу. — XVI. Од Прага до Будимпеште. — XVII. Непозната земља. — XVIII. Два дана у Будимпешти. — IXX. Од Будимпеште до Београда. — XX. Београд. XXI. Горе доле по Београду, — XXII. У службеном свету. — XXIII. Странке у Србији. — XXIV. Међу књижевницима. — XXV. Лазар Лазаревић.

Уз старе додаћу још нове нештампане одломке:

XXVI. Шумадија. — XXVII. Кроз Шумадију у нове крајеве. — XXVIII. Код Јована Ристића у Врањској Бањи. — IXXX. По новијим крајевима. Ниш и околица. — XXX. На српско-бугарској граници. Пирот. — XXXI. Од Пирота до Софије. — XXXII. Софија. — XXXIII. На повратку у Београду. — XXXIV. Збогом Београде.

У Задру, 12 (24) октобра 1893.

С. Бјелановић
уредник „Српског Гласа“.

СПИСИ ВУКА СТ. КАРАЏИЋА.

Одбор за издавање Вукових списа спремио је за штампу и потписана управа почела је штампати ове нове књиге:

1. Граматички и полемички списи Вукови из времена од год. 1814. до год. 1861. књига I. која обухвата време од 1814. до 1822.

Како ће ова I. књига изнети око 30 штампаних табака велике 8⁰, а да би се купцима дала могућност, да је брже и лакше могу набавити, то је управа државне штампарије, по предлогу одборову, одлучила отворити упис на претплату за поједине свешчице од 5 до 6 табака, по 0·80 дин. или 40 новч. С тога овим управа позива свакога, који би хтео на овај начин набављати ову књигу, да јој се за времена јави, јер се више, кад цела књига буде наштампана, у свешчицама не ће продавати

Поруџбине с новцима треба упућивати: Управи српске краљевске државне штампарије у Београду. Ако се не би јавио довољан број уписника, књига се у свешчицама неће штампати.

2. Српске народне пјесме, књига III, у којој су пјесме јуначке средњи времена.

Од вукових списа државнога издања има још на продају:

1. Српске народне пјесме, књига I, у којој су женске пјесме. Цена у тврдим корицама 4 дин., у меким 3.

2. Српски Рјечник, I свеска А — З. Цена 4.50 дин.

Могу се добити у свима државним књижарницама у Србији.

Кад започете књиге буду готове, даће се у штампу и остали списи Вукови:

1. Српски Рјечник, и упоредо с њим;
2. Српске народне пјесме, књига II. (издање ове књиге од год. 1887. све је распродато), IV, V, VI и VII (из посмртних рукописа);
4. Српске народне приповијетке, пословице и загонетке;
4. Граматичких и полемичких списа књ. II;
5. Историјских и етнографијских списа књ. I. и II; — и
6. Ситнији списи различнога садржаја.

У Београду 14 новембра 1893. год.

Управа државне штампарије.

ПОЗИВ
У СЕДНИЦУ КЊИЖЕВНОГ ОДЕЉЕЊА
„МАТИЦЕ СРПСКЕ“.

Позивају се сва господа чланови књижевног одељења, господа чланови „Матице српске“ и остала поштована публика, да изволе доћи у **седницу књижевног одељења**, која ће се држати у суботу 4. (13.) декембра о. г. у 3 сахата после подне у дворани „Матице српске“.

У тој седници говориће **Јован Ђорђевић**, члан књижевног одељења, у спомен и славу пок. **Јовану Бошковићу**, члану књижевног одељења матичиног.

У Новом Саду 26 нов (8. дец.) 1893.

Председништво „Матице Српске“.

ОГЛАСИ.

Verfälschte schwarze Seide. Man verbrenne ein Müsterchen des Stoffes, von dem man kaufen will, und die etwaige Verfälschung tritt sofort zu Tage: Echte, rein gefärbte Seide kräuselt sofort zusammen, verlöscht bald und hinterläßt wenig Asche von ganz hellbräunlicher Farbe. — Verfälschte Seide (die leicht speckig wird und bricht) brennt langsam fort, namentlich glimmen die „Schußfäden“ weiter (wenn sehr mit Farbstoff erschwert), und hinterläßt eine dunkelbraune Asche, die sich im Gegensatz zur echten Seide nich kräuselt, sondern krümmt. Zerdrückt man die Asche der echten Seide, so zerstäubt sie, die der verfälschten nicht. Die Seidenfabrik **G. Henneberg** (k. k. Hoflief.), **Zürich**, versendet gern Muster von ihren echten Seidenstoffen an Jedermann, und liefert einzelne Roben und ganze Stücke porto- und zollfrei in's Haus. 713

MEШОВИТА И ПАМУЧАРСКА ТРГОВИНА
ДАШЕ ГРУЈИЋА
У СОМБОРУ
потребује за своју трговину једног ваљаног спомоћника. 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења учитељског места на српско-православној основној школи у Јасеновцу на Сави расписује се стечај.

Плата је учитељска 500 фор., стан у школској згради, 6 хвати тврди дрва, башта и други приходи. Дужности су: Држање редовне и поновне школе, перовођство у седницама, певање у цркви и подучавање омладине у ноталном певању за обдржавање светосавских беседа.

Рок стечају до 13. (25.) децембра 1893., када ће се и избор обавити.

У Јасеновцу на Сави 21. новем. (3. дец.) 1893.

2 2 **Школски одбор.**

КУЋА. 1—3

Моју кућу на темеринском друму, на житној пијаци под бројем 31. вољан сам на више година под закуп издати, која је са великим зградама способна и за фабрику. Уједно вољан сам из слободне руке и продати. Ближа условија код власника куће.

ВЕЛИКИ КРАХ!

ЊУ-ЈОРК и ЛОНДОН нису поштедили ни европско копно, те је једна велика творница сребрне робе принуђена, да сву своју робу за малу наплату распрода, којом се једино радничка снага може платити. Ја сам опуномоћен, да тај налог извршим. С тога шаљем сваком ове ствари за незнатну цену од **6 ф. 60 н.** и то:

6 комада најфиниији ножева за ручак са чисто енглеским звуком,
6 комада америк. патент-сребрних виљушака из једног комада,
6 ком. америк. патент-сребрних кашика,
12 ком. амер. патент-сребрних кашичица за каву,
1 ком. америк. патент-сребних велике кашике за чорбу,
1 ком. америк. патент-сребрних велике кашике за млеко,
2 ком. америк. патент-сребрних чашице за јаја,
6 комада енглеских тацни „Викторија“,
2 комада красна чирака за сто,
1 комад цедиљке за теј,
1 комад посипалице за шећер,
44 комада свега само **6 фор. 60 новч.**

Сва горња 44 предмета вредила су пре 40 фор., а сад се ето могу добити по најнижу цену од **6 фор. 60 нов.** — Американско патент-сребро је кроз и кроз бео метал, који одржава сребрну боју 25 година, за чега се гарантује. Најбољи доказ, да овај оглас

није никакав швиндл,

јесте то, што се ја ево обвезујем јавно, да ћу сваком, ком се роба не свиди, без сваког устезања вратити новац натраг, па за то нека нико не пропусти ову згодну прилику да набави овако **красну гарнитуру**, која је особито згодна за

красан божићњи и новогодишњи поклон

а исто тако и као сватовски дар и за свако боље кућанство.

Може се добити само у главној агентури сједињених америчких творница патент-сребра

А. ХИРШБЕРГЕРА
у Бечу II., Rembrandtstrasse 19.
Telephon 7114.

У провинције се шаље поштом у наточ или кад се у напред плати поштарина. Уз ове ствари иде и **прах за чишћење**, стаје **10 новч.**

Праве су само оне, које имају заштитну марку (здравствени метал).

Извод из писмених признања:

Текшинг, Горња Аустрија 21. фебр.
Случајно сам код Његове Светлости грофа Вурмбрандта видео вашу гарнитуру, те се уверио о лепоти и јефтиноћи и т. д.
Јосиф Форст, парох.

Оломуц, 1. маја 1892.
Са пошиљком сам изванредно задовољан, која је моје очекивање знатно премашила.
3—3 Капетин Ц ..., месна команда.

ЗЛАТНА МЕДАЉА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У ПАРИЗУ 1889

101 41

Одликован медаљом за оцене на светској изложби у Чикагу.

СРПСКА ЗАДРУГА
ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ
У НОВОМ САДУ

тражи једног писара, који може одмах ступити. Према способностима одредиће му се и награда. 2 2

ТРГОВИНА
ШАНДОРА ФИШЕРА
КОД ЉУБИМЦА
у Новом Саду, главна улица бр. 3.

Препоручује своје фабричко стовариште галантеријске и луксузне робе у највећем избору од коже, бронзе и кина-сребра, луксузног посуђа од стакла, теракота, мајолике и хорти.

НАЈВЕЋИ ИЗБОР
НОЖИЋНИ, НОВОГОДИШЊИ И ПРИГОДНИ ПОКЛОНА.
СТАЛНА ИЗЛОЖБА
ДЕЧЈИХ ИГРАЧАКА
у огромном избору од најјефтиније па до најфиније израде.
ХИЉАДУ РАЗНИХ
ШАЉИВИХ ПРЕДМЕТА И ТОМБОЛА
за као што је признато необично јефтине цене.

СВЕ СЕ ТО МОЖЕ ДОБИТИ У ТРГОВИНИ
ШАНДОРА ФИШЕРА,
КОД ЉУБИМЦА 1—3
у Новоме Саду, главној улици број 3.

16.000 КОМАДА
ОСОБИТО ЗА ЕКОНОМИЈУ ПОТРЕБНИХ, НАЈБОЉИХ
ПОКРОВАЦА ЗА КОЊЕ

морао сам од једне фабрике у место наплате преузети, и сад сам принуђен, да исте што брже и због тога за тако необично јефтину цену распродам. Ти врло лепи покровци за коње дугачки су 180—190 цм, а широки 120—180 цм. врло дебели, постојани, топли, скоро за неподерати, са штрафтама у боји, врло лепо израђени, пређе им је цена дупла била. Сада од комада:

I. сорте	II. сорте
покроваца за економију	покроваца за фијакере
1 ф. 65 н.	2 ф. 50 н.

III. сорте
господских покроваца
3 фор.

Свака поручбина по пошти или железници (Nachnahme) одмах се обави, и обвезујем се, ако се пошиљка не допадне, новац повратити.

Наручбине се шиљу на фирму: 10—12

Decken-Export-Magazin
FEKETE
Wien, V. Rüdigergasse Nr. 1/34.

НИЈЕ ОВО ИГРАЧКА

ни шала, ни варка, већ права истина. Нада сваком је хвалом славна по свем свету колекција из Чикага, која се састоји из једног дивног ремонтоар-џепног сахата и 12 поклона, а све то стаје само

3 фор. 70 новч.

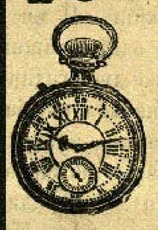

Ремонтоар-џепни сахат иде тачно, лепо је окован у никл, ув-а-њ иде 1 елегантан ланац кавалирске фасоне, 1 красна бележница, 1 дуготрајна кесица за круне, 2 дугмета за манџетне са механичним затварањем и отварањем; 1 нож од никла са чачкалицом за зубе, 1 оловка од никла, 1 машинара, 1 игла за груди, 1 торбица која садржи: 1 огледало, 1 чешаљ од корњачине кости, 1 шаљива стварчица — све заједно 8 фор. 70 нов.

Сам сахат више од своте вреди и ја шаљем новац натраг сваком, коме сахат не иде тачно. Ко дакле хоће да има добар а јефтин сахат, нека га што пре поручи. Наручбине се шаље поштом „у наточ“:

Amerik. Uhren Export
RABINOVITS
Wien I. Wallfischgasse 4/c. 5—6

ПОЗИВ НА КУПОВИНУ СРЕЋАКА
I. КЛАСЕ 7-ГА КОЛА КР. СРП. ДРЖ. КЛАСНЕ ЛУТРИЈЕ ЗА ПРИВРЕДНЕ ЦИЉЕВЕ.
ПРВО ВУЧЕЊЕ БИЋЕ 10. ЈАНУАРА 1894. ГОД.
ОД 30.000 СРЕЋАКА ИМА 15.000 ДОБИТАКА.
Главни згодитци: 150.000, 75.000, 50.000, 40.000, 30.000, 25.000, 20.000, 15.000, 10.000 динара итд.

ЦЕНА СРЕЋКАМА:

(1/1) цела стаје 24 динара	(1/4) четвртина стаје 6 динара
(1/2) половица стаје 12 динара	(1/8) осмина стаје 3 динара

Подписати продају исте срећке и **под гаранцијом**. Ближа извешћа као и план извлачења, слаћемо играчима на захтев безплатно. За тачну и солидну услугу јамчимо.

МОРДОХАЈ КОЕН И СИН
6—10 **овлашћени продавци кр. срп. држ. кл. лутрије, Београд.**

Власник: Слатко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Милан Поповић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.